

Carrer Nou del Teatre, 16 - GIRONA

Tel. 972 22 50 44

www.cinematruffaut.girona.cat

a/e: info@cinematruffaut.com

MEMBRE DE LA XARXA

LA LARGA AGONÍA DE LOS PECES

FUERA DEL AGUA

Espanya, 1970

Direcció: Francesc Rovira-Beleta

Guió: Francesc Rovira-Beleta,
Joaquim Jordà

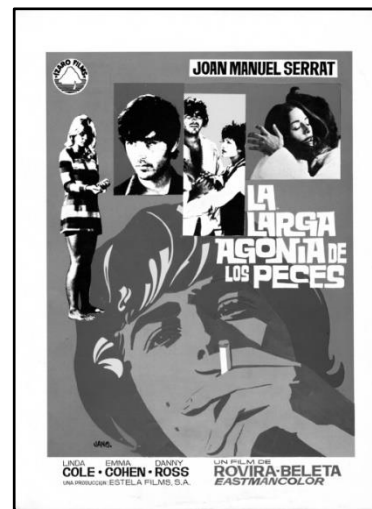
Intèrprets: Joan Manuel Serrat,
Linda Cole, Emma Cohen, Danny
Ross, Concha Bardem

Durada: 102 min.

Gènere: drama

Idioma: castellà

Data d'estrena: 10/11/2023

Aurora Bertrana i el cinema: de *Vent de grop* a *La larga agonía de los peces fuera del agua*

Aurora Bertrana Salazar (Girona, 1892 - Berga, 1974) va veure néixer i créixer el setè art. Quan era petita va descobrir el cinematògraf en una de les parades de les Fires i Festes de Sant Narcís. La projecció de *¡Riña de raspas en Fuenterrabía!* la va impactar molt més que veure Greta Garbo, Anthony Quinn o Rodolfo Valentino (segons explica a les memòries).

Així mateix, durant l'estada a la Polinèsia (1926-1929) va presenciar el rodatge de *White Shadows in the South Seas* (Metro-Goldwyn Mayer, 1928), dirigida per W.S. Van Dyke i Robert J. Flaherty. El film no tan sols va convertir les Illes de la Societat en plató, sinó que la presència de la logística cinematogràfica va canviar la quotidianitat d'uns nadius que feien de figurants al matí (recreant vells rituals en vies d'extinció) i de públic, al vespre. Bertrana, doncs, va viure en primera persona la revolució que va suposar el cinema més enllà de l'àmbit cultural. En aquest sentit, la gironina va escriure diversos articles en què reflexionava sobre com la gran pantalla estava educant, civilitzant i modernitzant els indígenes com no ho aconseguirien «els missioners, pedagogs ni germanetes de la Misericòrdia». «A causa del cinema», deia, «obliden més i més llurs gestes salvatges originals i ingènues per imitar les nostres».

També a la Polinèsia va coincidir amb Zane Grey, l'escriptor estatunidenc les obres del qual van ser adaptades al cinema i, més tard, a la televisió. La mateixa Bertrana explicava que en plantar una càmera, el magnat obligava els aborígens a canviar-se els vestits occidentals pels típics pareos a fi d'afermar la iconografia (ja

agònica) d'aquells paradisos oceànics.

Això a banda, l'autora va pronunciar una conferència amb motiu de l'estrena de *Tabú* (Paramount, 1931), de F. W. Murnau, al Coliseum de Barcelona. Durant la vetllada, va desplegar els seus coneixements com a membre de la Societat d'Estudis Oceànics. De fet, durant els anys trenta l'autora oferia dissertacions geogràfiques i antropològiques sobre la Polinèsia francesa arreu. Seguint l'estela cinematogràfica, el mateix any va escriure un article sobre l'autèntica cursa de braus que va suposar el pas d'Imperio Argentina per la Ciutat Comtal, on fanàtics de l'actriu es van abraonar uns sobre els altres. Vista la revolta, Bertrana irònicament es preguntava qui eren els veritables «salvatges» i qui els «civilitzats».

Amb tot, la connexió més estreta entre Aurora Bertrana i el cinema ve marcada per l'adaptació de *Vent de grop* (Alfaguara, 1967) a la gran pantalla sota el títol *La larga agonía de los peces fuera del agua* (Estela Films, 1970). En una entrevista de Mireia Xapel·li per a *Presència* del 1969, l'autora confessa que no freqüenta les sales de cinema perquè és exigent amb el que veu. A part, es desentén sobre com funciona la tècnica cinematogràfica, amb la qual cosa defuig la polèmica sobre les grans diferències entre la novel·la i el film. Això sí, en assabentar-se'n, conclou: «A *Vent de grop* no el coneixerà ni la mare que el va parir».

La novel·la de Bertrana usa la història d'amor fallida entre un pescador de la Cala i una turista anglesa per tal de retratar l'impacte del turisme de masses a la Costa Brava als anys

seixanta. Es tractava d'un impacte tant extern (geogràfic i antropològic) com intern (personal i generacional). Aurora Bertrana va captar com els temps estaven canviant. Per tant, no era una simple novel·la rosa.

L'obra es va gestar durant les visites diàries de la gironina a «la mestra» Caterina Albert; de fet, la hi va dedicar tot qualificant-la de veritable «promotora i animadora». Si bé ambdues escriptores ja es coneixien, va ser durant aquella època en què Bertrana, allotjada en una barraca de pescadors com la dels personatges de la novel·la, va bastir «la novel·la de la Costa Brava 1966», tal com Narcís-Jordi Aragó la va anomenar.

Malgrat que en el pròleg i en el text de la sobrecoberta Bertrana va escudar-se en nom de la moral, el text va despertar controvèrsia entre els escalencs, els quals van argüir que no s'hi sentien ben representats perquè, per exemple, no parlaven tan gruixut. Davant l'allau de crítiques, l'autora va respondre a les pàgines de *Presència* en què honorava l'esperit de versemblança i resolva que els seus personatges eren calencs i no escalencs.

No obstant això, el llibre va ser un èxit i va servir a Francesc Rovira-Beleta per dur-lo a la pantalla a fi de promoure Joan Manuel Serrat. La gironina va treballar en els diàlegs dels personatges secundaris, malgrat que la tasca no es va tenir en compte per a la versió final. Al cel·luloide no va quedar rastre d'aquell empordanès, tot i que va ser una de les primeres pel·lícules amb presència del català. El director també havia treballat els diàlegs amb Vicenç Domènech, l'actor que feia de pare de Serrat, i així va assenyalar: «Prefiero que no sea correcto antes de que no sea natural». Altrament, el film es va doblar.

Enrique Josa i Miguel Iglesias van signar el primer guió titulat *Vivir su vida* (1967), que respectava força la novel·la. Rovira-Beleta i Joaquim Jordà en van signar el definitiu. Van traslladar l'acció a Eivissa i Formentera i, a més de Londres, van passar per Canes. *Hippies*, *pièds-noirs*, l'ambient contracultural londinenc i un final d'*spaguetti western* van acabar d'eixamplar la distància entre llibre i pel·lícula. Beleta no va poder cobrir el pressupost (tretze milions de pessetes, un dels quals es va destinar als honoraris de Serrat). Per tant, el projecte va

caure en mans d'Estela Films. La cinta es va vendre més cara que les de Marisol o Sara Montiel, tot i així, la recaptació no va cobrir despeses.

La història explica que no tenien permís per rodar a Londres, per la qual cosa van haver d'esquivar els *bobbies*. A part, la irrupció de Serrat al festival de l'illa de Wight es va endur una escridassada (pretenia cantar abans que Bob Dylan). Es van aprofitar les imatges del públic, però l'actuació del «noi del Poble-sec» es va enregistrar al estudis de Profilms a Sants. Precisament Beleta havia apostat per Londres amb l'objectiu d'explotar la cinta internacionalment. Sembla, però, que tot se'n va anar en orris perquè un anglès el va estafar.

La censura tampoc donava treva, en la documentació de la pel·lícula s'especifica: «En general se deberán cuidar en la realización los excesos de exhibicionismo y erotismo a fin de no incurrir en la norma prohibitiva 18». Així doncs, s'havien d'evitar les imatges de Serrat despullat, tenir cura de les escenes íntimes, dels cartells reivindicatius de Piccadilly Circus i de l'ambient tant a l'Arts Laboratory com a l'Underground i les festes hippies. També es van tallar les escenes en què Serrat passejava pel carrer dels *peep shows* amb cartells que anunciaven *striptease*. Si bé la novel·la va generar escàndol —lingüístic, moral i social—, la pel·lícula va heur-se-les amb les directrius d'un tardofranquisme que «permetia», però, que Linda Cole es passegés en biquini bona part del metratge.

Quant al títol, el cineasta va aclarir: «No sé si es bonito, pero es largo, y era moda por entonces. El "fuera del agua" es una redundancia, porque la larga agonía de los peces ya se supone que será fuera del agua, pero lo añadí para que fuera más largo. Pero el distribuidor lo cortó y lo dejó en *La larga agonía de los peces* porque decía que no había neón suficiente para poner ese título».

Potser *Vent de grop* va ser una anècdota al servei de *La larga agonía de los peces fuera del agua*; tot i això, es conserva una fotografia de Bertrana i Serrat somrients, un al costat de l'altre, el dia de l'estrena.

Adriana Bàrcia José
Esctriora i filòloga

Ho promou:

Hi col·laboren:

 edicions de la
ela geminada

 llibreria

